

УДК 378.091.274: 811.161.2

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/60-1-42>**Наталія ДІДЕНКО,**

orcid.org/0000-0001-5337-643X

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри іноземних мов

Національної академії обліку, статистики та аудиту

(Київ, Україна) didenko73u@gmail.com**Олена ПОЛНОК,**

orcid.org/0000-0002-0262-0460

кандидат педагогічних наук,

викладач циклової комісії з видавничої справи, культури та української філології

Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка

(Київ, Україна) lena.polenok@gmail.com

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ ПРИ ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті висвітлено окремі методичні аспекти використання тестового контролю навчальних досягнень здобувачів вищої освіти з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)». Закцентовано увагу на ефективності застосування тестування як засобу підвищення якості навчального процесу, оптимізації самостійної роботи студентів, індивідуалізації в навчальному процесі. Шляхом аналізу наукових студій доведено, що тестування є оптимальним засобом контролю та засвоєння студентами навчального матеріалу. Тестовий контроль дозволяє здійснити перехід від суб'єктивних до об'єктивних методів оцінювання результатів навчання, але не повинен замінити традиційні лінгводидактичні методи. У дослідженні звернено увагу на ефективності комп'ютерного тестування, особливих етапах підготовки. Наведено перелік сучасного комп'ютерного інструментарію для створення тестів і ефективного їх застосування під час занять з української мови професійного спрямування. Звернено увагу на специфіку комп'ютерного контролю та методіку проведення. Репрезентовано зразки тестових завдань. Зазначено переваги та недоліки тестового контролю. Методика занять з української мови фахового спрямування передбачає перевірку сформованості комунікативних компетентностей: уміння висловлювати власні думки, виступати перед аудиторією, вести діалог, бесіду, телефонну розмову. Комунікативні уміння і навички недоцільно перевіряти за допомогою індивідуального тестового контролю. Перевірка фахових комунікативних компетентностей вимагає особливого підходу й використання оптимальних методів контролю. Тестування є сучасною формою контролю та діагностики знань здобувачів вищої освіти, допомагає скорегувати курс навчання та може здійснюватися за допомогою різних електронних засобів. Тестовий контроль доцільно застосовувати в поєднанні з традиційними лінгводидактичними формами контролю.

Ключові слова: тест, комп'ютерне тестування, зміст тесту, лінгводидактичний тест, тест відкритої форми, підсумковий тест.

Natalia DIDENKO,
orcid.org/0000-0001-5337-643X
Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages
National Academy of Statistics, Accounting and Audit
(Kyiv, Ukraine) didenko73y@gmail.com

Olena POLINOK,
orcid.org/0000-0002-0262-0460
Candidate of Pedagogical Sciences,
Lecturer of the Cyclic Commission of Publishing, Culture and Ukrainian Philology
Applied College of "Universum" of Borys Grinchenko Kyiv University
(Kyiv, Ukraine) lena.polenok@gmail.com

METHODOLOGICAL ASPECTS OF TEST CONTROL APPLICATION IN STUDYING UKRAINIAN FOR OF SPECIAL PURPOSES AT THE UNIVERSITY

The article highlights certain methodical aspects of test control application of learning achievements of university students in the discipline "Ukrainian (for special purposes)". Attention is focused on the effectiveness of testing as a means of improving quality of educational process, optimizing students' independent work and individualizing in educational process. The analysis of scientific studies was used to prove the fact that testing is the most effective means of monitoring and assimilation of educational material by students. Test control allows for a transition from subjective to objective methods of evaluating learning outcomes, but it should not substitute traditional language didactic methods. The study draws attention to the effectiveness of computer testin and special stages of preparation. A list of modern computer tools for creating tests and their effective use during learning Ukrainian for special purposes is given. Attention is drawn to the specifics of computer control and the method of conducting it. Samples of test tasks are represented. The advantages and disadvantages of test control are indicated. The methodology of classes in Ukrainian for special purposes involves checking formation of communicative competences: the ability to express one's own thoughts, speak in front of audience, conduct a dialogue, a conversation or a telephone conversation. It is impractical to check communication skills and abilities using individual test control. Verification of professional communicative competences requires a special approach and the use of the most effective control methods. Testing is a modern form of monitoring and diagnosing knowledge of university, it helps to adjust the learning course and can be conducted using various electronic means. It is advisable to use Test control should be used in combination with traditional linguistic and didactic forms of control.

Key words: test, computer testing, content of the test, linguistic and didactic test, open-form test, final test.

Постановка проблеми. Непередбачувані соціально-економічні та інформаційно-технологічні трансформації зумовлюють актуальність тестування, особливо в складних реаліях сьогодення, коли в умовах воєнного стану перевага надається самостійній роботі студентів у системі дистанційної освіти. Тестовий контроль надає можливість відстежувати рівень володіння здобувачем вищої освіти навчальним матеріалом, досліджувати рівень сформованості професійних компетентностей за освітньою програмою, також має на меті зорієнтувати викладача відповідно до одержаних результатів щодо здійснення корегування навчального матеріалу з метою підвищення якості підготовки фахівців. Використання сучасних інформаційних технологій та електронного інструментарію сприяє здійсненню об'єктивного та оперативного тестування. Особливої актуальності набуває методика проведення тестування з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)», оскільки передбачає перевірку не тільки мовленнєвих умінь і навичок, а

й рівень сформованості комунікативних компетентностей: уміння висловлювати власні думки, виступати перед аудиторією, вести діалог, бесіду, телефонну розмову тощо. Методична система тестування з української мови професійного спрямування потребує нових досліджень щодо змісту завдань, вибору типів тестів, відповідного програмного забезпечення, а також оптимальних форм здійснення моніторингу результатів тестового контролю.

Аналіз досліджень. Огляд наукових студій дав змогу виокремити основні тенденції в методиці тестового контролю навчальних досягнень здобувачів вищої освіти. Теоретичні та практичні основи тестування відображені у фундаментальних працях М. Андрос, І. Булах, В. Ващенко, П. Клайка, Л. Кухар, Л. Літвінчук, В. Сергієнко та інших.

Методичні аспекти організації та проведення тестового контролю висвітлено у наукових студіях Л. Азарової, Л. Білоусова, Б. Біляк, С. Богдан, К. Кабатаєвої, О. Ковтун, А. Стрюк, Т. Bashorun.

Проблеми використання інформаційних технологій і програмних засобів відображені в дослідженнях М. Мруга, Л. Білоусова, В. Бойко, О. Соколук, І. Ставицька, О. Космінська, Н. Юдаевич, Т. Adeyinka.

Розробленням структури та змісту тестових завдань з української мови присвячені лінгводидактичні праці З. Бакум, В. Борисенко, О. Горошкіної, О. Караман, С. Караман, С. Омельчука, М. Пентилук та інших.

Окремі елементи створення та змістового наповнення тестів з української мови професійного спрямування висвітлено у методичних працях викладачів вищої школи: Л. Азаров, І. Бабій, С. Богдан, Р. Дружененко, С. Омельчук, Н. Старовойтенко, О. Ковтун, Л. Іванченко, С. Шийка, В. Шкавро та інших.

Варто зазначити, що методика розроблення й різних типів тестового контролю з української мови професійного спрямування в дистанційному форматі з використанням сучасних інформаційних технологій та програмних засобів потребує ретельного дослідження й узагальнення педагогічного практичного досвіду.

Мета статті полягає у дослідженні проблеми використання тестового контролю з української мови за професійним спрямуванням у вищих навчальних закладах; оптимізації вибору тестів, їх змісту, структурування та відповідного програмного забезпечення в умовах дистанційної освіти. Для досягнення поставленої мети у дослідженні використано такі методи: теоретичні (вивчення й аналіз наукових студій); емпіричні (вивчення й узагальнення педагогічного досвіду) та метод системного аналізу.

Виклад основного матеріалу. Ознаки натяків на створення тестів знаходимо ще в працях Меле-

тія Смотрицького, а започаткування деяких зразків практичного розроблення лінгвістичних тестів відображені в працях викладачів Києво-Могилянської академії. Ретроспективний аналіз літератури дав змогу визначити поняття таких дефініцій: «тест», «лінгводидактичний тест», «педагогічний тест», «тестування», «валідність», «надійність».

У словнику іншомовних слів знаходимо визначення поняття *тест* (від англ. test – випробування) як спеціального завдання для визначення здібностей і вольових якостей людини (Шевченко, 2008).

Лінгвістичним тестом вважають комплекс завдань, попередньо підготовлений і апробований, здатний виявити об'єктивний рівень знань, умінь і навичок за визначеними критеріями (Коваленко, 2008).

У сучасній педагогіці тест є вивіреною інструментом стандартизованої системи тестування, продуманою технологією опрацювання й аналізу результатів стосовно якостей і властивостей особи, яка тестується та можливих змін результатів у процесі активного навчання (Кухар, 2010: 38).

Педагогічний тест сучасні науковці потрактовують як систему тестових завдань, логічну упорядковану, структуровану, що забезпечує перевірку рівня навчальних досягнень, якості освітніх результатів (Булах, 2006).

Тестування – процес вимірювання якостей властивостей особистості, є науково обґрунтованим.

Тест – інструмент, що містить вивірену систему тестових завдань, стандартизованої процедури проведення та технології обробки й аналізу результатів.

Валідність – комплексна характеристика, що визначається параметрами засобів, процедурою вимірювання, властивостями досліджуваної ознаки.

Таблиця 1

Переваги та недоліки тестового контролю

Переваги тестового контролю	Недоліки тестового контролю
Якість, об'єктивність	Нездатність виявити причини зниження рівня навчальних досягнень
Вирівнювання однакових умов для учасників процесу контролю	Низький відсоток здатності вияву творчих та комунікативних здібностей
Здатність охоплювати достатню кількість навчального матеріалу в підсумковому опитуванні	Часткова здатність забезпечення конфіденційності завдань
Достатньо справедливий інструмент вимірювання оцінювання	Можливість вибору випадкових відповідей
Ефективний розподіл часу	Розробка програмних продуктів
Відсутність суб'єктивізму в оцінюванні	Технічне забезпечення
Інваріантність змісту завдань	Опрацювання результатів
Інтегрованість	Застосування комп'ютерної техніки
Моделювання завдань	

Надійність методу вимірювання – стійкість результатів, що впливає на точність, з якою вимірюють конкретну ознаку.

Ефективність – критерій, що забезпечує порівняння тестів (Ляшенко, 2017; Бодненко, 2012).

Розглянемо переваги та недоліки тестового контролю.

Найбільш відомою технологічною теорією педагогічних вимірювань є класифікація за Б. С. Блумом. Американський учений визначив такі цілі засвоєння рівнів навчального матеріалу:

- обізнаність у різних царинах науки, розуміння фактів, принципів, процесів;
- розуміння основних понять предметної галузі;
- застосування знань на практиці;
- розуміння загальної структури, здатність аналізувати, структурувати знання;
- уміння поєднувати окремі елементи знань в єдину систему;
- оцінка суджень, формулювань, уявлень про предметну галузь (Логвіна, 2012).

Тестові завдання можуть містити різну модель побудови в залежності від стилю подання, форми, змісту викладу матеріалу, формати пропонованих завдань. У практичній педагогіці виділяють чотири основні моделі:

- завдання закритої форми, що передбачають множинний вибір відповіді;
- завдання відкритої форми (з короткою відповіддю або розгорнутою) і вимагають від здобувача освіти власного викладу думок;
- завдання на встановлення відповідностей;
- завдання на визначення послідовного заповнення відповідей.

У посібнику колективу авторів за редакцією О. Ляшенка окреслено методику створення основних моделей тестових завдань, найпоширеніших у лінгводидактиці. Модель *закритої форми* орієнтована на швидке виконання, охоплення достатньо великого змісту навчального матеріалу, є найпоширенішою та використовуваною на зовнішньому незалежному оцінюванні. Модель *закритої форми* вимагає від здобувача освіти самостійного запису відповіді у стислому форматі або розгорнутому. Процес угадування відповіді практично відсутній. Модель побудови завдань *на встановлення відповідностей* вимагає повного встановлення елементів правої і лівої множини. Модель побудови завдань *на встановлення правильної послідовності* дозволяє перевірити професійну спроможність здобувача освіти, компетентність. Означена модель потребує інструктивної вказівки та цілковитого розв'язання проблеми (Ляшенко, 2017).

Зазначені моделі тестових завдань можуть використовуватися на заняттях української мови за професійним спрямуванням. На нашу думку, доцільно вводити змішані типи завдань з метою глобалізації перевірки навчальних досягнень, рівня сформованості мовленнєвих, комунікативних компетентностей здобувачів вищої освіти. Долучати студентів до створення тестів, інтерактивного проведення тестування під час практичних, лекційних занять чи самостійної роботи.

У лінгводидактиці виокремлюють передумови успішного проведення тестового контролю:

- контроль змісту завдань;
- вибір форм, структури;
- методичний супровід;
- відбір програмного забезпечення;
- організація технічного забезпечення.

На сучасному етапі у форматі дистанційного навчання успішно використовується тестова технологія в оцінюванні навчальних досягнень студентів з української мови фахового спрямування, що дозволяє якісно перевірити рівень сформованості засвоєних знань, але ми схильні вважати, що одночасно з використанням сучасних інформаційних засобів контролю потрібно використовувати традиційну методику, яка дозволяє перевірити творчі, комунікативні, риторичні навички, необхідні для формування мовного іміджу сучасного фахівця.

Для створення якісного продукту і здійснення ефективного тестування потрібно враховувати обізнаність здобувачів освіти та викладачів-розробників із сучасними інформаційними технологіями та програмними засобами. Розглянемо найбільш використовувані комп'ютерні програми для створення тестів та здійснення тестового контролю, що можуть бути успішно реалізовані в процесі здійсненні тестового контролю з української мови професійного спрямування: Moodle, Google Форми, GoConqr, Socrative Айрен, Баранка ТЕСТ, Assistant, MyTest, EasyQuizzy, Quizlet, ClassMarker, Plickers, Easy Test Maker, Testing та інші.

Програмного забезпечення *Moodle* має функціональний елемент *Тест*, який підтримує використання різних типів: відкритої форми (коротка відповідь, числове запитання, заповнення пропусків); закритої форми (завдання з вибором декількох правильних варіантів відповіді, запитання на встановлення відповідності). Під час створення тестів у системі Moodle є можливість налаштування різноманітних параметрів: початок тестування, обмеження в часі, показ результатів тестування тощо. Автоматично формується

банк тестових завдань, попередньо складених за темами модулів дистанційного курсу навчальної дисципліни. Зручно використовувати єдиний банк тестових завдань з метою формування кількох варіантів тестів. Доцільним є використання дистанційних систем, що мають достатній вибір інструментів для здійснення якісного тестового контролю.

Безкоштовним сервісом, зручним у користуванні є *Google Форми*. Сервіс можна використовувати для створення тестів з різними формами відповідей (множинний вибір, оцінювання за шкалою, відкриті короткі, встановлення відповістей тощо). Тести також можуть бути ілюстровані графічним зображенням, відеозаписом, попередньо доданим на відеохостинг You Tube). Викладач-розробник має можливість надсилати на електронну адресу респондента, додавати співрозробника, розміщувати на сайті за присвоєною URL покликанням. Система має можливість здійснювати аналіз результатів тестування і впорядковувати в Google Таблиці, що є зручною функцією для відтворення швидкого рейтингу (Ляшенко, 2015: 166).

Веб-ресурс *GoConqr* є безкоштовною навчальною онлайн-платформою, має вбудований тестовий онлайн-конструктор, дозволяє створювати електронні варіанти тестових завдань. Запитання та варіанти відповідей можуть бути візуалізовані (схеми, графіки, світлини тощо). Сервіс є англomовним, але не обмежує створення україномов-

ного продукту, внесеного в систему (Ляшенко, 2015: 167).

Підтримуємо думку інших методистів про ефективність поєднання інформаційних технологій, програмних засобів, онлайн-інструментарію з традиційними формами, що забезпечать якісну перевірку навчальних досягнень здобувачів вищої освіти з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням).

Висновки. Урахування методичних умов та принципів проведення якісного тестування з використанням традиційних та інформаційних технологій, сучасного програмного забезпечення в умовах дистанційної освіти та складних умовах воєнного часу забезпечить реалізацію основних лінгводидактичних цілей, сприятиме формуванню в здобувачів вищої освіти мовленнєвих, комунікативних компетентностей. Застосування програмового інструментарію дозволяє оптимально поєднати різні форми і засоби тестового контролю, якісно здійснити перевірку знань. Успішність проведення моніторингу знань залежить також від підготовки викладача, його компетентності щодо застосування інформаційно-комунікаційних технологій, засобів, лінгводидактичних методів, бажання самовдосконалюватися та належного технічного забезпечення. Перспективу подальших розвідок убачаємо в розробленні методичного інструментарію побудови тестів та здійснення тестового контролю здобувачів вищої освіти з української мови професійного спрямування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Булах І. Є., Мруга М. Р. Створюємо якісний тест: навчальний посібник. Київ: Майстер-клас, 2006. 160 с.
2. Коваленко Л. Короткий текстологічний словник-довідник. Київ: Грамота, 2008. 160 с.
3. Кошара Ю.М. Тестовий контроль навченості студентів з української мови в умовах кредитно-модульної системи навчання. Миколаїв: Гуманітарний вісник Національного університету кораблебудування ім. адмірала Макарова. 2013. Випуск 6. С. 258–264.
4. Ковальчук А. Тестові технології оцінювання якості. URL: <http://osvita.ua/school/theory/5919> (дата звернення: 28.02.2023).
5. Кухар Л. О., Сергієнко В. П. Конструювання тестів: навчальний посібник. Луцьк: Україна, 2010.
6. Логвина И., Рождественская Л. Инструменты формирующего оценивания в деятельности учителя-предметника: пособие для учителей. Нарва, 2012. 48 с.
7. Новий словник іншомовних слів: близько 40000 слів та словосполучень / Л. І. Шевченко та ін. Київ: АРІЙ, 2008. 672 с.
8. Освітня платформа GoConqr. URL: <https://www.goconqr.com/> (дата звернення: 28.02.2023).
9. Сервіс для створення інструментів опитування Google Форми. Режим доступу: <https://docs.google.com/forms/> (дата звернення: 28.02.2023).
10. Сімоненко Л.Ю. Тест як засіб контролю сформованості методичної компетентності студентів-філологів. 2013. Херсон: Педагогічні науки: зб. Наукових праць. Випуск 64. С. 316–322.
11. Тестові технології оцінювання компетентностей учнів: посібник / Ляшенко О.І. та ін. Київ: Видавничий дім «Сам», 2017. 128 с.

REFERENCES

1. Bulakh I. Ye., Mruha M. R. Stvoriuiemo yakisnyi test: navchalnyi posibnyk [We create a quality test: manual]. Kyiv: Maister-klas, 2006. 160 p.[in Ukrainian].

2. Kovalenko L. Korotkyi tekstolohichniy slovnyk-dovidnyk [Short textological reference dictionary]. Kyiv: Hramota, 2008. 160 p. [in Ukrainian].
3. Koshara Yu.M. Testovyi kontrol navchenosti studentiv z ukrainskoi movy v umovakh kredytno-modulnoi systemy navchannia[Test control of students' learning of the Ukrainian language in the conditions of the credit-module system of education]. Mykolaiv: Humanitarian Bulletin of the National University of Shipbuilding named after Admiral Makarov. 2013. Issue 6. pp. 258–264[in Ukrainian].
4. Kovalchuk A. Testovi tekhnolohii otsiniuvannia yakosti [Test technologies for quality assessment]. URL: <http://osvita.ua/school/theory/5919> (date of access: 28.02.2023). [in Ukrainian].
5. Kukhar L. O., Serhiienko V. P. Konstruiuvannia testiv: navchalnyi posibnyk [Designing tests: manual]. Lutsk: Ukraine, 2010 [in Ukrainian].
6. Logvina I., Rozhdestvenskaya L. Instrumentyi formiruyushego otsenivaniya v deyatelnosti uchitelya-predmetnika: posobie dlya uchiteley [Formative assessment tools in the activity of a subject teacher: a guide for teachers]. Narva, 2012. 48 p. [in Russian].
7. Novyi slovnyk inshomovnykh sliv: blyzko 40000 sliv ta slovospoluchen [New dictionary of foreign words: about 40,000 words and phrases] / L. I. Shevchenko et al. Kyiv: ARII, 2008. 672 p. [in Ukrainian].
8. Osvitnia platforma GoConqr [GoConqr educational platform]. URL: <https://www.goconqr.com/> (date of access: 28.02.2023) [in Ukrainian].
9. Servis dlia stvorennia instrumentiv opytuvannia Google Formy [A service for creating Google Forms survey tools]. URL: <https://docs.google.com/forms/> (date of access: 28.02.2023) [in Ukrainian].
10. Simonenko L.Iu. Test yak zasib kontroliu sformovanosti metodychnoi kompetentnosti studentiv-filolohiv[The test as a means of monitoring the formation of methodological competence of philology students]. 2013. Kherson: Pedagogical sciences: bulletin of scientific papers. Issue 64.pp. 316-322 [in Ukrainian].
11. Testovi tekhnolohii otsiniuvannia kompetentnosti uchniv: posibnyk[Test technologies for assessing students' competencies: a manual / Lyashenko O.I. et. al. Kyiv: Vydavnychiy dim "Sam", 2017. 128 p. [in Ukrainian].